

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](https://www.sanaoloh.ru)

12+

2021 сыл
Кулун тутар
16 күнэ
Оптуорунньук
№ 18
(11771)

оптуорунньук кулун тутар 16>сэрэдэ кулун тутар 17>чэппиэр кулун тутар 18>бээтинсэ кулун тутар 19>субуота кулун тутар 20>баскыһыанньа кулун тутар 21>бэнидиэнньик кулун тутар 22

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

СӨБҮЛЭН ТҮНЭРИСТИЛЭР

Кулун тутар 11 күнүгэр, үөрэби өрө туппут Уһун Күөл бөһүөлэгэр профессор Г.П. Башарин аатынан Сылан орто оскуолатыгар Доруобуйа сылын арылар үөрүүлээх чааһа буолла.

Үөрүүлээх дьаһалга улуус кылаабынай бырааһа Артем Ксенофонтов, кини солбуйааччыта Александра Седалищева, В.М. Макаров аатынан Сыланнаабы участкай балыыһа биэлсэрэ Саргылана Христоворова ыалдьыттаатылар.

Оскуола уонна П.Н. Сокольников аатынан улуустаабы кини балыыһа Доруобуйа сылынан биригэ үлэлэһэргэ сөбүлэни түнэристилэр. Үөрэнээччини идэҕэ туһаайыыга, улууска доруобуйа харыстабылын устуоруйатын үөрэтиигэ, үлэли сылдыар быраастардыын көрсүһүүгэ, о.д.а. кэскиллээх тэрээһиннэр былааннаннылар.

Оскуола өттүтүн билинни уустук кэмнэ ковиды утары үлэлииргэ аналлаах, харыстыыр экраннары онорон, кини балыыһа үлэһиттэригэр туттардылар. Оттон кини балыыһа быраастара - невролог, педиатр, эндокринолог, окулист, лор, узист 2003, 2004, 2005, 2006, 2011 сыллаабы төрүөх оболору көрдүлэр.

"Сахабыт сиригэр уонна улууспутугар Доруобуйа сыла биллэриллибитэ саамай сөптөөх. Доруобуйаны- науканы - технологияны үһүөннэрин алтыһыннаран, өрөспүүбүлүкэбитигэр медицина өттүгэр элбэх үлэ ыытыллан, сана балыыһалар тутуллан, оборудованиенан хааччыллан, эт-хаан өттүнэн чэгиэн буоларбытыгар төһүү күөс, тирэх буолалларыгар баҕарабыт", - диир оскуола дириэктэрэ Николай Дьяконов бэйэтин санаатын этэр.

Эбэн эттэххэ, иллэрээ күн оскуолаҕа РФ Бырабытталыстыбатыттан сабыс-сана "Газель" автобус кэлэн, оскуола үлэһиттэрин, оболорун үөрүүтэ мунура суох, өрөспүүбүлүкэ уонна улуус салайааччыларыгар махталлара улахан. Тыйыс тымныылаах дойдуга анаммыт, нуормаҕа эппиэттир оноһуулаах сана массыына үөрэнээччилэр үөрэхтэрин таһыма үрдүүрүгэр көмө буолуоҕа диир эрэнэбит.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

БЫРАҒЫРААМАНЫ ОЛОХХО КИЛЛЭРЭЛЛЭР

"Чурапчы улуугулар 2020—2021 сылларга дьиз кэргэн экономикатын сайдыытын өйөөһүн" бырагырааманы олоххо киллэри иккис түһүмэҕэ ааспыт сыл уопутугар олобуран ыытыллар. Улуус салалтата бу үлэни 9 араас хайысханан ыытыаҕа. Бу туһунан улуус баһылыга Андрей Ноговицын иһитиннэрдэ.

Сылан нэһилиэгин олохтоохторо Трофимовтар дьиз кэргэн быйыл бу бырагыраамаҕа кыттар былааннаахтар. Олунньу ыйтан саҕалаан, номнуо оҕуруот аһын арасаадаларын олордон саҕалаабыттар. Онуоха дьиз кэргэн хаһаайката Матрена Трофимова: "Сайын ахсын тэлгэһэбитигэр оҕуруот аһын арааһын олордобут. Ону туһуан, кэнсирбэлээн кыһынныбытыгар хаһаанабыт. Бэйэбит бэлэмнээбит аспыт-үөлбүт инэмтэлээх, доруобуйаҕа туһалаах бөҕө буоллаҕа. Онон улуус салалтата дьиз кэргэн экономикатын сайыннарыыга туһулаабыт бырагырааматын улаханник биһирибит, дьон-сэргэ туруктаах олохторугар, кыраалаан дохуот да киллэринэригэр улаханник өйүүр бырагыраама кириэн абыраата," — диир санаатын үллэстэр.

Бу бырагыраама иккис түһүмэҕэр сылыга анаан Ханалас улууттан уонна Амур уобалаһыттан чэпчэтиллээх бүрдүк тиэллэн кэлиэҕэ, тыа хаһаайыстыбатын сана салааларынан дьарыктанааччыларга граннар көрүллүөхтэрэ, арасаадалары олордуга маастар-кылаастар, оҕуруочттарга ананан араас тиэмэлэргэ викториналар о.д.а. дьаһаллар, үлэ-хамнас былааннанан ыытыллыахтара.

Чурапчы улуунун дьаһалтатын пресс-киинэ.

Үйэтитиигэ дьонун үлэ

Кулун тутар 11 күнүгэр Алабар нэһилиэгэр аатырбыт артиллерист Гаврил Дмитриевич Протодеяконов туһунан «Уоттаах кыргыс Улуу Боотура» диэн документальной киинэ сүрэхтэниитэ буолла.

Сааа киинэ туһунан Алабар нэһилиэгин библиотэикэрэ Екатерина Попова билиһиннэрэр:

«Бүгүн Алабар нэһилиэгин устуоруйатыгар умнуллубат бэлиэ түгэн. Бу киинэ Улуу Кыайыы 75 сылыгар итиэннэ биһиги ытыктыыр бири дойдулаахпыт, сулуһа суох Дьоруой, номоххо кирибит артиллерист Гаврил Дмитриевич Протодеяконов төрөөбүтэ 110 сылыгар ананар. Киинэ ааптарынан уонна салайааччытынан СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, суруналыыс, суруйааччы, поэт Наталья Владимировна Михалева – Сайа буолар. Ааптар баар докумуннарға, суруйууларға, матырыйаалларға олобуран устан, ытыктыыр киһибит сырдык аатын дьон-сэргэ иннигэр тилиннэрдэ. Онон биһиги, Алабар нэһилиэгин олохтоохторо, махталбыт мунура суох. Киинэ уһуллуутугар «Саха» НКХ режиссера Нина Корнилова, оператор Илья Жараев үлэлээтилэр. Гаврил Дмитриевич оруолун П.А. Ойуунускай аатынан Саха академической тыйаатырын артыыһа, бири дойдулаахпыт Николай Протасов, генерал Чуйкову Нуучча тыйаатырын артыыһа Владислав Мичурин, Гаврил Протодеяконов бастакы кэргэнин нэһилиэк хормейстера Мичилия Обутова, ийэтин Алабар орто оскуолатын учуутала Анастасия Сивцева, аҕатын Николай Окочешников, оҕо сааһын Дьокуускай куорат уһууаанын иитиллээччитэ Дархан Дьячковская, призывниктары Алабар нэһилиэгин эдэр ыччаттара оонньоотулар. Сайын Алабар нэһилиэгэр кэлэн усталларыгар, олохтоохтор малы-салы хомуйан көмөлөстүлэр. Киинэҕэ Алабар нэһилиэгин айылҕата, Гаврил Протодеяконов тиитэ көһүннэ. Киинэ тахсытыгар Алабар уаастактаабы балыыһата, мусойа, Гаврил Дмитриевич аймахтара, Ольга, Николай Гоголевтар, «Ырыа» норуот айымньытын дьизтэ, олохтоох дьаһалта, атын нэһилиэк олохтоохторо күөс-көмө, өйөбүл - тирэх буоллулар. Чурапчы улуунун дьаһалтата, олохтоох дьаһалта үп көрөн табыста.

Бу күннэргэ бири дойдулаахпыт оболоро, сиэннэрэ Гаврил Протодеяконов олобун сырдатар кинигэни таһаараары бэлэмни ылдылар. Үбүлээһинигэр улуус, нэһилиэк дьаһалтата көмөлөстүлэр.

Киинэ 1 чаас 40 мүнүүтэ уһуннаах. Биһиги хорсун быһыыны онорбут чулуу киһибитинэн киэн туттар, кини сырдык аатын үйэтитэр биһиги ытык эбээһинэспит. Уһулчулаах хорсун быһыы сыаналанарыгар бу киинэ сүрүн итэҕэллээх оруолу ылыа диир эрэнэбит. Киинэни бири дойдулаахтара, Гаврил Дмитриевич оболоро, сиэннэрэ харах уулаах, истин махталлаах көрдүбүт. Олохтоохтор олус үөрдүбүт, астынныбыт, номоххо кирибит артиллерист Гаврил Протодеяконов үтө аата үйэтитиллэн, куруук ааттана турарыгар баҕарабыт.

Бу сана тахсыты киинэҕэ Чыаппара ыччаттара Волгоград куоракка баар "Сталинградская битва" мусой панораматыгар ойууламмыт бири дойдулаахтара Хабырыыс киэн тутта истэн, патриотической тыыннанан, Волгоград куораты илэ харахтарынан көрө бараары, бырайыак онорон, улуус дьаһалтатыгар туттардылар.

Киинэ сүрэхтэниитин үөрүүлээх тэрээһинигэр киинэ ааптара Наталья Михалева-Сайа «Оройуон иннигэр үтүөлэрин иһин» бэлиэнэн наҕараадаланна итиэннэ «Алабар нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо» аат инэрилииннэ. Маны таһынан киинэ уһуллуутугар үлэлээбит исписэлиистэргэ, артыыстарга «Алабар нэһилиэгин садьыытыгар кылаатын иһин» бэлиэлэр, улуус бочуоттаах грамоталара туттарылынна.

Киинэни «Саха» НКХ ютуб ханаалыгар кириэн көрүөххүтүн сөп.

Марфа ПЕТРОВА,
Хаартысканы түһэрдэ - "Ырыа" НАДЬ дириэктэрэ
Елена Томонова.

--- ҮЙЭТИИЙ ---

Соторутаабыта эрдээскэйэбитигэр Өрөспүүбүлүкэтин кырдыабастарын сүбэтин чилиэнэ, Өр сылларга сылларга Чурапчыбыт улуунун баһылыгынан үлэлээбит Иннокентий Николаевич Аммосов Ыалдьыттаата.

Иннокентий Николаевич сыал-сорук оностон сылдыһыта — Чурапчы улууну сүбэтин чилиэнэ, Өр сылларга сылларга Чурапчыбыт улуунун баһылыгынан үлэлээбит Иннокентий Николаевич Аммосов Ыалдьыттаата. Иннокентий Николаевич сыал-сорук оностон сылдыһыта — Чурапчы улууну сүбэтин чилиэнэ, Өр сылларга сылларга Чурапчыбыт улуунун баһылыгынан үлэлээбит Иннокентий Николаевич Аммосов Ыалдьыттаата. Иннокентий Николаевич сыал-сорук оностон сылдыһыта — Чурапчы улууну сүбэтин чилиэнэ, Өр сылларга сылларга Чурапчыбыт улуунун баһылыгынан үлэлээбит Иннокентий Николаевич Аммосов Ыалдьыттаата.

Кулун тутар 12 күнүгэр улуус дьаһалтатын мунньахтыыр саалатыгар хамыыһыа бастакы мунньага буолла. Мунньагы хамыыһыа бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров салайан ыытта. Кини хамыыһыа тэриллит сыалын-соругун,

түмүллэн, сүүмэрдэнэн үйэтиигэ анаан анал мультимедийнай архыпка киллэриллиэхтээхтэрин эттэ.

Матырыйаалы мунньууга сүрүн болжомто манньк хайысхаларга ууруллуон сөбүн бэлиэтээтэ.

1. Сопхуостар хаһан, ханнык территорияны хаһан, ханна кииннэнэн тэриллиттэригэр.

2. Сопхуос ханнык хайысханы тутуһан үлэлээбитигэр (үүт-эт, сири кытары үлэ, эдэр сүөһүнү эккэ анаан уотуу, о. д. а.).

3. Сопхуос дириэктэрдэринэн кимнээх үлэлээбиттэригэр, салайар аппараат үлэһиттэригэр.

4. Бастын ынах сүөһүнү көрөөччүлэргэ (ыанньыксыттарга, субан сүөһүнү төлөһүтэччилэргэ).

5. Бааһынаттан үрдүк үүнүүнү ылааччыларга.

6. Сылгыһыттарга.

7. Тыа хаһаайыстыбатын үлэтинэн дьарыктанааччылары хааччылар тэрилтэлэргэ, кинилэр үлэһиттэригэр.

Маныха хамыыһыа анал былаан онорон кимнээх хайа хайысхага үлэлииллэрэ быһаарыллыахтаах. Хайысхаларынан тус-туһунан былаан оноһуллуохтаах.

Сопхуостар үлэлиир кэмнэригэр салайар дуоһунастарга үлэлээбит, билигин биһиги ортобугуар суох дьон киллэриллиэхтээхтэр. Холобур, ССКП райкомун сэкирэтээрэ Евдокья Макарова, сопхуос дириэктэрдэр Анатолий Ефремов, Егор Васильев, о. д. а.

Тыа хаһаайыстыбатын производствотыгар бастын көрдөрүүлээхтэр элбэхтэр. Олор умнуллубакка бары ааттаныахтаахтар, үйэтиллиэхтээхтэр. Социалистическай Үлэ Геройа, сылгыһыт Роман Константинов, Судаарыстыбаннай

ХАМЫЫҤЫА ҮЛЭТИН САБАЛААТА

кимнээх ханнык хайысхага үлэлиэхтээхтэрин быһааран биэрдэ.

Иннокентий Аммосов сопхуостар үлэлээбит кэмнэрин, үлэбэ ситиһиилэрин, бастын үлэһиттэр тустарынан кылгас иһитиннэриини онордо. Мунньуллубут матырыйааллар электроннай ньыманан

бириэмийэ лауреата, сылгыһыт Михаил Толстоухов, уордьаннаах Ыанньыксыттар — Агафья Кузьмина, Михаил Иванов, үрдүк үүнүү звенотун салайааччы, Судаарыстыбаннай биирэмийэ лауреата Дмитрий Ноев, уордьаннаах механизатордар Семен Литвинцев, Валерий Барашков, Семен Макаров, о. д. а.

Сопхуостар үлэлиир кэмнэригэр сопхуос үлэһиттэрин матырыйаалынай, аһынан-үөлүнэн, духуобунай хааччылыыга элбэх тэрилтэ үлэлээбитэ. Сопхуостарга бэйэлэригэр партиянай тэрилтэлэр кэммиттэргэ (парткомнар), профсоюз тэрилтэлэрэ (профкомнар), комсомольскай тэрилтэлэр бааллара. Хааччылар тэрилтэлэринэн оройуоннаабы «Сельхозтехника» холбоһуга, «Агрохимия» «Агроснаб» тэрилтэлэрэ, ДРСУ суолу тутар-өрөмүөннүүр тэрилтэ о. д. а. буолаллар.

Аһы-үөлү переработкалааһынга «Чурапчы» ТХПК ылар оруола улахан. Бу өрөспүүбүлүкэбэ биир бастын үлэлээх кэлэктип сайдыыта, үлэһиттэрэ сөптөөхтүк сыаналаныахтаахтар.

Улуус баһылыгын социальнай боппуоростарга уонна бэйэни салайыныыга солбуйааччы Николай Аммосов Саха АССР төрүттэммитэ 100 сылын көрсө, улууска ытыллыахтаах сүрүн дьаһаллары билиһиннэрдэ.

Санаа үлэстимитигэр бастакынан тыл эпит Мария Макарова сопхуостар үлэлээбит кэмнэрэ улууска тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар биллэр-көстөр оруолу ыларын, кинилэр үлэлэрин, производство бастыннарын

үйэтиигэ хамыыһыа тэриллиттэ сөптөөбүн эттэ, төһө кыалларынан матырыйаалы мунньууга үлэлэнэргэ ынырда.

Өр кэмнэ Эрилик Эристиин аатынан сопхуоска дириэктэрдээбит Семен Сергеев бу сопхуос үлэтин туһунан кинигэлэр тахсыбыттарын, үлэ бастыннарыгар хас биирдиилэрин ааттаан туран стела оноһуллубутун, бюстар туруоруллубуттарын кэпсээтэ. Сопхуос сайдыытыгар партком сэкирэтээрин быһыытынан тэрийэр, салайар үлэбэ таһаарылаахтык үлэлээбит Николай Дмитриев үйэтиигэ улуус дьаһалтата көмөлөһөрүгэр туруоруоста.

«Мындабааһы» сопхуоска дириэктэрдээбит Николай Михайлов мунньах кэскиллээх боппуорону туруорбутун, хамыыһыа чилиэннэрэ сөпкө сүүмэрдэммиттэрин бэлиэтээтэ. ССССР тэриллиттэ 100 сылын туолар даататыгар диэри набылбайбакка үлэлээн, матырыйааллары түмэргэ эттэ.

Николай Шестаков Карл Маркс аатынан сопхуос үлэтин-хамнаһын сырдаттыыга бэлэмнээхтэрин, элбэх кинигэ таһаарылыбытын, мусуойдаахтарын билиһиннэрдэ, сопхуостар үлэлэрин тэрийиигэ элбэх хааччылар тэрилтэ үлэлээбитин бэлиэтээтэ, олору эмиэ киллэрэргэ этиитин киллэрдэ.

Мунньах кыттылаахтара хамыыһыа киллэрбит бырайыагар сөбүлэһэн, салгыы үлэлэнэргэ быһаарынан тарбастылар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

--- УСПУОРТ ---

Обунан ытыы улахан түһүлгэтигэр

Кулун тутар 12-13 күннэригэр Чурапчы нэһилиэтин Александр Федотов аатынан успуорт уорабайыгар дьахталларга уонна эр дьонго анаан, обунан ытыыга Арасыйыа уонна СӨ хас да төгүллээх чөмпүйүнэ уонна призера Михаил Михайлович Филатов сырдык кэриэһигэр II-с төгүлүн өрөспүүбүлүкэ чөмпүйүнэ ытыллына.

Михаил Филатов кэриэһигэр бастакы күрэхтэһии өссө 2016 сыллаахха, төрөөбүт-үөскээбит Мындабааһытын күөх хочотугар, түөрт уолун көбүлээһиннэринэн, үрдүк таһымна ытыллыбыта.

Күрэхтэһии маннайгы күнүттэн сабалаан олус тынааһыннаахтык ытыллына. Иккис күнгэ успуорт бэтэрээннэрэ уонна эр дьон ким бэргэнин быһаарыстылар.

Күрэхтэһии өрүүллээх аһыллытыгар улуус дьокутааттарын Сэбиэтин уонна улууска обунан ытыы федерациятын бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылыгын социальнай боппуоростарга солбуйааччы Николай Аммосов, СӨ обунан ытыыга федерациятын бэрэссэдээтэлэ Петр Бурцев, күрэхтэһии кылаабынай судьйата Михаил Филатов төрөппүт уола Николай Филатов эбэрдэ тылы эттилэр.

“Михаил Михайлович — ох саанан ытыыга тириэньэр быһыытынан элбэх ыспарсымыаны үөрэппит-такайбыт киһи буолар. Онон обунан ытыы көрүнэ Саха сиригэр

киһи сыыһа-бааһа дьарыктанан, бэйэлэригэр ох саа ылынан дьарыктаналлар. Ол курдук, улуус баһылыгын солбуйааччы Николай Аммосов: “Утумнаахтык дьарыктанан, баһар, аһыах сылынан эмиэ күрэхтэһээчилэр ортолоругар турар буолуохпутун сөп,” — диэн этэн аһарда.

Күрэхтэһиигэ Томпо, Горнай, Мэнэ Ханалас, Үөһэ Бүлүү, Нам, Ханалас, Кэбээйи, Ньурба, Дьоккуускай куорат, Таатта, Уус Алдан, Чурапчы улуунун улахан ааттаах ыспарсымыаннара анаан-минээн, сахалыы танаастарын таннан-симэнэн кытта кэлбиттэр.

Күрэхтэһиини Михаил Филатов төрөппүт кыра уола, сахалартан обунан ытыыга норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах аан бастакы успуорт маастара, абатын толору аатын сүгэ сылдыар Михаил Михайлович Филатов иилээн-сабалаан ыытта.

Аабааччыларга анаан Михаил Михайлович олобуттан быһа тардан кэпсээтэххэ, маннай, 16 саастаабыр ыраах Сунтаар улууну тийэн, обунан ытыы көрүнүн сайыннарыыга олук уурсубут киһи буолар. Ол кэнниттэн, икки сыл буолан баран, ытык изин төлөөн, Сэбизскэй аармыйа кэккэтигэр сулууспалы барар. Уола Николай, абатын туйабын хатаран, Мириңэй куоракка тийэн обунан ытыы көрүнүн көбүлээбит ыспарсымыанынан биллэр. Онон

Филатовтар дьыэ кэргэн — өрөспүүбүлүкэбитигэр обунан ытыы көрүнэр дьоһун кылааттаах дьон буолаллар.

Күрэхтэһиигэ кимнээх кэлэн кытта сылдыаллар эбит диір буоллаха: обунан ытыыга сахалартан аан бастакынан “Көс омуртар Бүтүн аан дойдутаабы оонньууларын” улахан күрэһин призера, Үөһэ Бүлүү бэргэнэ Виктор Елисеев, эр дьон ортобугуар былырынныгы Арасыйыа чөмпүйүнэтин призера, Чурапчылар күтүөттэрэ Семен Замятин, бэтэрээннэргэ Афанасий Дьячковскай, бэйэтин кэмигэр боксага өрөспүүбүлүкэ 7 төгүллээх, Уһук Илин уокурук эмиэ чөмпүйүнэ, бастын физик, улахан булчут Гаврил Яковлев, биллэр марafoneц, “Манчаары оонньууларын” 8 төгүллээх чөмпүйүнэ, үгүс сүүрүүк ытыктыыр тириэньэр Гаврил Нохтунскай о.д.а.

Уопсайа, холбоон, 13 хамаанда, ол иһигэр 12 кыс, 11 уол, 23 дьахтар, 28 эр киһи, бэтэрээннэргэ 12 дьахтар, 10 эр киһи кыттыыны ыллылар.

Бэтэрээн дьахталларга:

1 миэстэ — Татьяна Петрова (Мэнэ Ханалас);
2 миэстэ — Кундайаана Эрилик (Нам);
3 миэстэ — Надежда Кулешова (Чурапчы).

Дьахталларга:

1 миэстэ — Нюргустана Слепцова (Горнай);
2 миэстэ — Дария Фомина (Чурапчы);
3 миэстэ — Эльвира Ефимова (Чурапчы).

Кыргыттарга:

1 миэстэ — Розана Слепцова (Горнай);
2 миэстэ — Айыына Егорова (Дьоккуускай);
3 миэстэ — Анна Мондоева (Томпо).

Бэтэрээн эр дьонго:

1 миэстэ — Виктор Елисеев (Үөһэ Бүлүү);
2 миэстэ — Гавриил Яковлев (Чурапчы);
3 миэстэ — Петр Неустроев (Дьоккуускай).

Эр дьонго:

1 миэстэ — Борис Баишев (Чурапчы);
2 миэстэ — Семен Замятин (Ньурба);
3 миэстэ — Павел Стасов-Алексеев (Ханалас).

Уолаттарга:

1 миэстэ — Михаил Гермогенов (Мэнэ Ханалас);
2 миэстэ — Владислав Сорокин (АГАТУ-Дьоккуускай);
3 миэстэ — Николай Софронеев (Кэбээйи).

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- "САҢА ОЛОХ" ХАҢЫАТ ТӨРҮТТЭММИТЭ 90 СЫЛЫГАР ---

“Саҥа олох” ааспыт, олунньу 10 күнүнээби нүөмэригэр “Улууспут хаһыатын бастакы хардыылар” диэн ыстатыйага Чурапчы улуусун бэчээт сайдыытыгар бастакы хардыыны онорбут “С э с с э л и с и м э сула” хаһыат таһаарыллытын устуоруйатыттан суруллубута. Ханнык бабарар суругунан бэчээт сайдыытыгар быһаарар оруолу типография ылар. Бастакы хаһыаттар,

атын да бэчээттэнэр бородууксуйалар шриби илиинэн талан (набордаан) сааһылаан, анал бэчээттиир станоктарга (массыналарга) элбэх тираһынан бэчээттэнэн оноһуллаллара.

Чурапчы оройуонугар бастакы хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүгэр бэчээттэнэн тахсыбыта. БСК(б) П КК ити сыл тохсунньуга бары оройуоннарга ханнык эмэ көрүннээх бэчээт уоргана таһаарыллара наадатын сорук быһыытынан туруорбута. Суол-иис мөлтөбүнэн, икки эрэ оройуонна бөлөхтөөн типографиялар үлэлээбиттэрэ — Чурапчыга уонна Бүлүү куоратыгар. Чурапчы Амма, Таатта, Уус Алдан, Амма оройуоннарын ортотугар сытарынан, ити оройуоннары хабар хаһыат бэчээттэммитэ.

Бастакы эрдээктэринэн анаммыт Петр Гоголев бэчээттээччинэн анаммыт Николай Шабалин диэн нуучча улунуун уонна Иннокентий Давыдов диэн наборщиктыын бэчээттиир массыналарын, шрифтерин, араас тээбириннэрин тэлиэгэбэ тийээн Чурапчыны булбуттара. Икки балаһалаах хаһыат 500—700 ахсаанынан нэдиэлэбэ иккитэ тахсара. Итиччэ абыйах экземпляр нэһилиэннээ наадыһытын кыайан хааччыйбат буолан, сурутуу лимит быһыытынан тарбатыллара. Оччолорго хаһыат кумаабытын саппааһа абыйах, типография матырыйаалынай баазата дыданан этэ. Шрифт хаһаайыстыбата эргэ буолара. Типография анал үөрэбэ суох дыон, үксүн практиктар үлэлииллэрэ. Чурапчыга ананан кэлбит нуучча полиграфистара Николай Шабалин, Прокопий Корнилов көрдөрөн, илиилэлэринэн туттаран үөрэппиттэринэн үлэлээбиттэрэ.

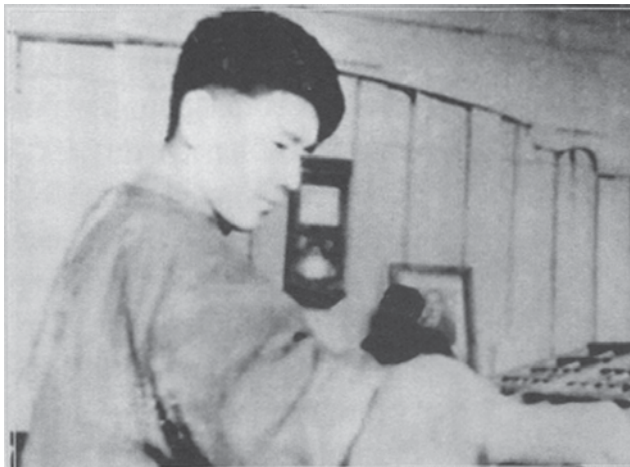
Бастаан, С. А. Новгородов алпабыытынан (латынныи) бэчээттэнэр бородууксуйа нуучча алпабыытыгар сыыйа көһөн барбыта. Шрифт каассалара сыыйа нууччалыи шрифтеринэн солбуллубуттара. 1940 сыл бастакы ыйдарыгар сорох матырыйааллар латынныи, сорохтор нууччалыи талылар буолбуттара. Олох сайдыытынан типография баазата (шрифтэрэ, танар, бэчээттиир оборудованиелара) кэнээн, сангардыллан испиттэрэ. Ону тэнинэн хаһыаты таһынан араас сакаастары, кинигэбэ тийэс онорор буолбуттара.

Хаһыаппыт бу нүөмэригэр Чурапчыга полиграфия

ЧУРАПЧЫБЫТ БАСТАКЫ ПОЛИГРАФИИ

сайдыытыгар улахан кылаатын киллэрсибит, 1953 -1961 сс. типография дириэктэринэн үлэлээбит Григорий Гаврильевич Кузьмин туһунан сырдатабыт.

Григорий Гаврильевич 1917 сыллаахха Чурапчы Чакырыгар күн сириин көрбүтэ. Оҕо сааһа оччотооһу кэм сиэринэн, үлэ-хамнас ортотугар ааспыта. Ааҕарга, суруйарга үөрэммит уол сырдыкка, үөрэххэ тардыһыта күүстээбэ. Идэни баһылыыр сорукутанан, 1933 сыллаахха Дьокуускайга ФЗУ-га үөрэнэ кирибитэ, бэчээт эйгэтин (полиграфист) идэтин баһылаабыта. Бэйэтэ ахтарынан, ити үөрэнэллэригэр күннэрин анаарын типографияба практикаба үлэлииллэр эбит. Оччолорго С. А. Новгородов алпабыытынан таһаарыллар “Кыым” хаһыаты бэлэмнэһиннэ көмөлөһүннэрэллэрэ. Үс плоскопечатнай бэчээттиир массына баара. Электричество суох буолан, барабыык көлүөһэтин эргитэн бэчээттииллэрэ.

Г. Г. Кузьмин 1936—1939 сс. Амма оройуонун типографиятын төрүттэспитэ. Ол кэнниттэн өрөспүүбүлүкэтээби типографияба төһүннэрбиттэрэ. Сэрии саҕаламмытыгар комсомолецтар, ол иһигэр Гаврил, фронтна бараары тылламмыттара. Кинини доруобуйатын туругунан сыйыйтатара. “Кыым” хаһыаты таһаараччынан (версткаһытынан) үлэлээбитэ. Олус ыарахан усулуобуйаба үлэлээбиттэрэ, сороҕор түүннэри тураллара. Партия обкомуттан типографияба түүннү дьуһуурустуба олохтоммута.

1942 сыллаахха Саха АССР Совнаркомун дыһалынан Григорий Гаврильевич Орто Халымаба саҥа типографияны төрүттүү барбыта. Булунтан төрүттээх Михаил Соловьев диэн уолу илдьэ барбыта. Кулун тутар ыйтан от ыйыгар диэри самолетунан, ытынан, сороҕор салааскаба маллары тийээн, сатыы айаннаан тийибиттэрэ. От ыйын 16 күнүгэр «Социалистическая Колыма» хаһыат маннайгы нүөмэрин 150 экземплярна бэчээттээн таһаарыттар.

Григорий Гаврильевич Орто Халымаба 1947 сыллаахха диэри үлэлээбитэ. Онтон 1953 сылга

диэри Таатта хаһыатыгар үлэлээн баран, төрөөбүт дойдутугар Чурапчыга кэлбитэ. Манна 1961 сылга диэри оройуоннаабы типографияба дириэктэрдээбитэ. Ити кэмнэ хайдах үлэлээбиттэрин, айбыттарын-туппуттарын туһунан киниэхэ үөрэнэн, уһуйуллан полиграфист буолбут, 42 сыл бэчээт эйгэтигэр үлэлээбит ССРС бэчээккэ туйгуна, СӨ норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Петр Массеев уонна Арасыйыа суруйааччыларын, суруналыстарын сойууһун чилиэнэ Семен Данилов ахтыларыттан киллэрэбин.

П. М. Массеев: «Мин 1954 сыл алтынньы ыйга Чурапчы оройуоннаабы типографияба Хатылы оскуолатын бүтэрэн баран, комсомол райкомун путевкатынан үлэли кэлбитим. Уһун, хатыныр унуохтаах Григорий Кузьмин диэн эдэрчи киһи, ачыккытын өрө анһа анһа, «Үлэ көрдөһө кэллин дуо? Комсомол райкомуттан үлэбэ ыларын буоллар, диэн төлөпүүһүннээбиттэрэ», — дии-дии, үөрэ-көтө көрсүбүтэ. Оскуола оҕото диэбэккэ көрсүбүтүттэн олус үөрэ санаабытым. Дьэ, ол күнтэн үлэлээн барбытым. Үөрэнээччи наборщикынан ылыллан, үлэбин саҕалаахпыттан, типографияба 42 сыл үлэлээн кэлбит уһун кэмим итинник саҕаламмыта. Григорий Гаврильевич мин үлэһит буоларбар аҕам курдук сүбэлээн, үөрэтэн-такайан барбыта. Үлэ эрэсимиин кытаанахтык тутуһарга, бэрээдэктээх, култууралаах буоларга, тэрилтэбэ, оройуонна ытыллар араас уопастыбаннай үлэлэргэ актыыбынайдык кыттарга кыһанаахтаабын, үлэлиир тэрилтэтин таптыр, ытыктыыр буолуохтаабын туһунан үгүс сүбэни-аманы биэрбитин билигин даҕаны өйбөр-санаабар илдьэ сылдьабын»,—диэн ахтар.

Семен Данилов: «Октябрьскай революция саастылааба Григорий Гаврильевич Кузьмин өрөспүүбүлүкэбэ полиграфия сайдыытыгар сүһкэн үтүөлээх. Полиграфияба барыта 28 сыл үлэлээбитэ, ол иһиттэн 22 сыл типографиялар дириэктэрдэринэн.

Өссө Дьокуускайга ФЗУ-га (фабричнай-заводской училище) үөрэнэр Григорий Гаврильевич хоһоон суруйарын сөбүлүүрө. Бу—кини улахан таптала. Училищеба С. Р. Кулачиков—Элэй литэрэтиринэй куруһуогар дьарыктаммыта. Өрөспүүбүлүкэтээби типография партийнай, комсомольскай тэрилтэлэрэ таһаарар “многотиражраларыгар” редколлегия чилиэнэ буолбута. Онно хоһооннорун бэчээттэтэрэ. Айымнылар «Хотугу сулус» сурунаалга, «Кыым» хаһыакка тийэ уонна оройуонун хаһыатыгар үгүстүк бэчээттэммиттэрэ. Григорий Гаврильевич ураты үчүгэй майгылааба, өрүү күлэн мичилийэ, үөрэ-көтө сылдьара. Бэйэтин полиграфист идэтинэн элбэби онорбут, улууспутугар бэчээт сайдыытыгар, полиграфическай каадырдар уһуйуллан тахсыыларыгар сүүһэ өнөлөөх»,—диэн ахтар.

Григорий Гаврильевич Кузьмин улууспутугар бэчээт сайдыытыгар бастакы полиграфист быһыытынан киллэрбит кылаата улахан.

Алексей СЛЕПЦОВ.

(«Чурапчы хаһыата». Чурапчы, 2001. «Чурапчыттан бастакы полиграфист». Дьокуускай. Көмүөл, 2018. кинигэлэртэн туһанылынна).

«Кыайы-75» пуонда үлэтин түмүгэ

Ааспыт үбүлүйдээх сылга Арасыйыаба Сүгүрүйүү уонна Албан аат, Саха сиригэр Дойдуга бэриниилээх буолуу сыла биллэриллибитэ. Чурапчы улуусун устуоруйатыгар «Кыайы-75» диэн тыл суолтата олус улахан. Сэрии уоттаах сылларыгар Ийэ дойдубутун хааннаах фашистаран көмүскүү, саа саада тутан, 2170 чулуу дьоммут сэриигэ аттамыттара. Сэрии уоттаах толоонуттан 975 хорсун буйун эргиллибэтэбэ. Аны 1942 сыллаахха Чурапчы 41 колхуоһун үс Хоту улуустарга күүс өттүнэн көһөрбүттэрэ. Барыта 5318 киһи, чуолаан кыра оҕолор, дыахталлар, кырдыабыс дыон балык булдулар диэн тийээн, хоргууан, тонон, ыалдьан өлбүттэрэ. Ол да буоллар, бэйэлэрин харыстаммакка үлэлээн, Кыайы, фронт туһугар сүһкэн кылааттарын киллэрсибиттэрэ.

Улуу Кыайы 75 сылынан улууспутугар туһуламмыт араас дыаһалларга, бэлиэ тэрээһиннэргэ анаан «Кыайы-75» пуондата тэриллибитэ. Былаанна үс документальнай киинэлэр, икки Кыайы пааматынньыгын реконструкциялаан оноруу, өрөмүөннээһин (Чурапчы сэлээннээтигэр, Новгородов уокуругар), И.М.Павлов бюһун туруоруу, үбүлүйдээх сэрииттэрбитигэр дыаһаллары ытыты (Г.Д.Протодаконов төрөөбүтэ 110, В.К.Захарова 100, Г.Д.Ефимов 100, Д.Д.Красильников 100 сылларынан), Кыайы күнүн тэрээһинигэр былааннаммыта.

Бу тэрээһиннэ уопсайа 4 500 000 солкуобайдаах үп-харчы ороскуоттанара былааннаммыта. «Кыайы-75» пуондаба көһүл өттүнэн 2 548 348 солк. харчы кирибитэ.

Кирибит харчы манньк тэрээһиннэргэ, үлэбэ-хамнаска ороскуоттанна: «Воин, учитель, летописец» И.М.Павловка документальнай киинэбэ -500 000 солк.

1. «Уоттаах кыргыс улуу Боотура» аатырбыт артиллерист Г.Д.Протодаконовка аналлаах документальнай киинэбэ утары үбүлээһин

быһыытынан — 250 000 солк.

2. «Вечная память народа» Хоту көһөрүллүүлээхтэргэ аналлаах документальнай киинэбэ утары үбүлээһин быһыытынан — 400 000 солк.

3. Пааматынньык өрөмүөнүгэр — 451 000 солк.

4. Д.Д.- Красильниковка — 150 000 солк.

5. Кыайы 75 сылынан мэтээллэри онорууга — 212 000 солк.

6. Г.Д. Протодаконов туһунан кинигэ тахсыытыгар утары үбүлээһин быһыытынан — 159 000 солк.

7. Бырааһынньык тэрээһинигэр — 351 348 солк.

8. Бэтэрээннэ матырыйаалынай көмө — 75 000 солк.

Түгэнинэн туһанан, манньк бэтэрээннэри, үлэһиттэри бэлиэтиэхпин баҕарабын:

Герасим Степанович Платонов дьиз кэргэттэрэ — 10 000 т.с. аҕаларын, эһэлэрин Дмитрий Федорович Дьячковскай аатыгар. Семен Иванович Никитин дьиз кэргэттэрэ, аймахтара — 15 000 т.с. аҕаларын, эһэлэрин Иван Федорович Никитин аатыгар.

Афанасий Афанасьевич Захаров дьиз кэргэттэрэ, аймахтара — 10 000 т.с. аҕаларын, эһэлэрин Афанасий Егорович Захаров аатыгар.

Андрей Тимофеевич Ноговицын дьиз кэргэттэрэ, аймахтара — 10 000 т.с. аҕаларын, эһэлэрин Тимофей Степанович Ноговицын аатыгар.

Владимир Дмитриевич Сивцев — 20 000 т.с.

Анна Иннокентьевна Н. — 1 000 т.с. Матрена Михайловна С. — 1 000 т.с.

ОДЬКХ бэтэрээннэрэ — 3 000 т.с. Чурапчы нэһилиэтин Ытык сүбэ чилиэннэрэ — 18 000 т.с.

Николай Ильич Дыдаев — 1 500 т.с.

Дмитрий Павлович Чечебутов — 1 500 т.с.

Анна Дмитриевна Чечебутова — 1 500 т.с.

Прасковья Степановна Иванова — 1 500 т.с.

Елизавета Николаевна Винокурова — 500 с.

Наталья Николаевна Трофимова — 1 000 т.с.

Бойобуой дьайыылар бэтэрээннэрэ — 1 650 т.с.

Матрена Ивановна Феофанова — 1 000 т.с.

Ульяна Михайловна Ефимова — 2 043 т.с.

Татьяна Степановна Барахсанова — 1 000 т.с.

Ангелина Олеговна Яковлева — 500 с. Улууска үлэли олоһор федеральнай, өрөспүүбүлүкэтээби уонна олохтоох

бүддьүөттэн үбүлэнэр тэрилтэлэр үлэһиттэрэ баҕа өттүлэринэн тус кылааттарын киллэрдилэр, ол курдук: Үөрэх тэрилтэлэрэ 1 251 091,48 солк., ол иһиттэн оскуолалар-732 383,69 солк., уһууааннар-418 295,00 солк., эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ-100 412,79 солк.

Федеральнай бүддьүөттэн үбүлэнэр тэрилтэлэр 231 706,00 солк. ол иһиттэн: Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физкултуура уонна успуорт үһүстүүтэ -164 509,00 солк., Чурапчытаабы Ис дыала министиэристибэтэ уонна вневедомственной охрана отдела-39 500 солк., Роспотребнадзор, СЭС, Россельхозбаан, Сбербаан, Алмаэргизбаан — 27 697 солк.

Өрөспүүбүлүкэттэн үбүлэнэр тэрилтэлэр 379 891,52 солк. киллэрдилэр, ол иһиттэн: Д.П.Коркин аатынан өрөспүүбүлүкэтээби орто ыспартыыбынай оскуола-интеринээт-232 491,52 солк., П.Н.Сокольников

аатынан киин балыыһа-147 400,00 солк. “Сахатранснефтегаз” филиала, Бэтэриннэрийэ салалтата, Чурапчы улуусун дьарыктаах буолуу киинэ, Энергосбыт, РЭС, “Сахателеком”, пенсионнай пуонда управлениета, СРЦДН, Аграрнай техникум тэрилтэлэрэ бэйэлэрин көмөлөрүн пуондаба тиксэрдилэр.

Хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр уопсайа 241 150,00 солк. киллэрдилэр, ол иһиттэн: Чурапчытаабы ОДЬКХ тэрилтэтин филиала-103 550,00 солк., бааһынай хаһаайыстыбалар ассоциациялара-65 000,00 солк., “Чурапчы” тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарар кэпэрэтибэ-50 000,00 солк., “Мелиорация” тэрилтэтэ, “Маарыкчаан” ПО — 22 600,00 солк.

Улуус бүддьүөттэн үбүлэнэр тэрилтэлэр уопсайа, 342 816,00 солк. киллэрдилэр, ол иһиттэн: улуус дыаһалтата, нэһиликтэр дыаһалталара, үп, үөрэхтээһин, ҮөПК, тыа хаһаайыстыбатын салалтата, кииннэммит бухгалтерия, улуустаабы култуура уонна култуура тэрилтэлэрэ, “Айыллаан” сыһыанар киин уо.д.а.

Ханна баҕарар буоларын курдук, үп-харчы тийбэтэ биллэр, ону төрөөбүт улууспут дьыно-сэргэтэ таба өйдөөн, бу дыаһалга көхтөөхтүк кыттан, тус кылааккытын киллэрсибит бары тэрилтэ үлэһиттэригэр, биирдиилээн дьонно, дьиз кэргэттэргэ истин махталбытын тиздэбит!

Улууспутугар Улуу Кыайы үбүлүйдээх сылыгар, бу пуонда көмөтүнэн, Улуу Кыайыны уһансыбыт, дьоллоох олох туһугар олохторун толук уурбут аҕаларбыт, эһэлэрбит сырдык кэриэстэригэр сүгүрүйэн туран, хорсун буйууттарбыт ааттарын үйэтитиигэ былааннаммыт үлэлэр барыта кэмигэр оноһулуннар.

Мотрена МАТВЕЕВА, улуустаабы бэтэрээннэр Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ.

Маарыкчаан ыччаттара

Ыччакка аналлаах сыһыарыы

КАРИНА СЕМЕНОВА: «Былааннааһын – ситиһиигэ суол»

Бүгүндү «Маарыкчаан ыччаттара» сыһыарыыга суруналыыс, «Сага күн» биэри кэрэспэдиэнэ, «Эндорфин» фитнес-саала тириэньэрэ, хамабатык атыыланар «Олохпут сабаланна» планнер ааптара, эдэр кэскиллээх, талааннаах кэрэ кую Карина Семенова туһунан сэргээн билсин.

Карина – Алабар нэһилиэгиттэн төрүттээх. Алабар орто оскуолатын 2012 сыллаахха үөрэнэн бүтэрт. Бу сыл М.К. Аммосов аатынан ХИФУ-га суруналыыстыка салаатыгар үөрэнэ кирибит. 2016 сыллаахха идэтин толору баһылаан, үрдэтинэр итиэннэ үөрэбин хайысхатын кэнэтэр сыалтан магистратураба РФ Хотугулуу-илинни норуоттар тылларын уонна култуураларын үөрэтэр үнүстүүкэ туттарсан кириэр. 2018 сыллаахха үөрэбин ситиһиилээхтик бүтэрэр. Билигин кини хас да үлэни, дыарыгы дүөрэлээн үлэтиир.

- Карина, дыон сарсыарда аайы сэнээрэн көрөр «Сага күн» биэригэ хаһаангыттан үлэли кирибиктин билиһиннэрэ түс эрэ.

- Идэбинэн 2016 сыллаахха «Сага» национальнай көрдөрөр- иһитиннэрэр хампаанньаба

таһаарааччы эрдээктэр быһыытынан үлэли кирибит. Устудьоннуур кэммэр, бу үлэбэ үлэли кириэхпин бабарар буолан, үс сыл устата практикабын куруук бу биэригэ барар этим. Ол иһин туох да уустуга суох тута үлэбэ ылбыттара. Ити кэмтэн, бастаан таһаарааччы эрдээктэринэн, онтон кэрэспэдиэнинэн, ытааччы да быһыытынан холонон үлэлээбитим. Билигин сарсыардаангы «Сага күн» биэригэ кэрэспэдиэнинэн үлэли сылдыабын.

- Киһи ис сүрээбиттэн сөбүлүүр, кыайа тутар дыарыгынан үлэлиир буоллабына дьоллонон. Эн бу идэбин бабаран туран талбытын дуо?

- Суруналыыс буолуу - оскуола эрдэхпиттэн баба санаам этэ. 2008 сыллаахха маннайгы ыстаты-йам «Кэскил» өрөспүүбүлүкэтээби оҕо хаһыатыгар бэчээттэнэн тахсыбыта. Мантан ыла бу хаһыакка матырыяалларбын үөрэ-үөрэ ытар буолбутум. Кинилэр тэрийэр, ытар араас күрэхтэригэр онлайн да (хаһыат нөнүө), оффлайн да, холобур, «Рыцари пера» күрэххэ кыттыыны ыларым. Ол кэнниттэн хайдах эрэ «бу миэнэ эбит» диэн, билибин өссө чочуйан биэрээри, бэйэбэр эрэллээх буолаары, «Хотугу сулус» оҕо телерадиоакадемиятыгар эдэр кэрэспэдиэн быһыытынан, үс сыл устата, үрдүк кылаастарга сылдьан үлэлээбитим. Онтон дьэ, 10 кылааска үөрэнэ сырыттаахпына, «Кэскил» хаһыат бастын эдэр кэрэспэдиэнэ ааты ылбытым. Онтон ыла суруналыыс үөрэбэр кириэргэ бигэ эрэллээх этим. Куоракка кириэн туттарсыбытым, туох да бааны хааччаба, эрэйэ суох, түргэн бабайтык босхо миэстэбэ тиксэн, бабарар үөрэхпэр кириэн хаалбытым.

- 2019 сыллаахха ытыллыбыт Саха сирин норуоттарын оонньууларыгар аэробикаба Дьоккуускай куорат хамаандата кыайылаабынан тахсыбыта. Эн хомуур хамаанда састаабыгар хаһыс да сылгын бааргын. Бу дыарыгы, маны тэнэ «Эндорфин» фитнес саалаба тириэньэринэн үлэлирин туһунан сырдатта түс эрэ.

- «Туох барыта оскуолатаабы кэмнэртэн сабаланар» диэн этээчилэр. Мин иккис кылааска үөрэнэ сылдьан, 2002 сыллаахха оскуолабар үнүү ансаамбылыгар кирибитим. Онтон ыла оскуоланы бүтэриэхпэр диэри, уон сыл устата дыарыктаммытым. Бүтэник кылааска үөрэнэр кэммэр «Алабаркаана» оҕо үнүү ансаамбыла (салайааччы Ольга Егоровна Баишева) «образцовый» таһымнаах буолбута. Үнүүнү кытта тэнинэн 2006 сыллаахтан аэробиканан дыарыктанар этибит. Бу кэмгэ аэробика Чурапчыга сана үөдүйөн, тарбанан эрэр көрүн этэ. Онуоха улууска ытыллар аэробика күрэхтэригэр куруук ситиһиилээхтик кыттарбыт. Онон бу көрүн хайдабын удумабалатар киһи устудьон буолан баран, ХИФУ аэробикаба хомуур хамаандатыгар талыллан кирибитим. Манна эмиз үөрэхпин бүтэриэхпэр диэри дыарыктаммытым. Университетпит аатын араас чөмүүйүнээттэргэ көмүскээн, кыайылаах аатын сүгэн кэлбиппит. Намна буолбут ыспартакыйаадаба эмиз бастагы миэстэни ылары ситисиппит. Билигин Дьоккуускай куорат аэробика хомууругар баарбын. Кэлэр оонньууларга бараары, бэлэмнэнэ сылдыабыт. Сөбүлүүр дыарыктыттан ситимнэнэн, сүрүн үлэм таһынан, олус үчүгэй саалалаах, кэлэктииптээх «Эндорфин» фитнес- клубка «Зумба» диэн аныгы устуорт, фитнес биер көрүнэр дыону дыарыктыбын. Уопсайынан, киһи хайаан да устуордуан дыарыктаныахтаах, хамсана-имсэнэ сылдыахтаах дии саныбын. Оскуолаттан быһа үнүүлүүр, аэробикалыыр буолан, дыарыктамматтаахпына, тугум эрэ итэбэс курдук сананабын. Онон бэйэм дыарыктанарым таһынан, дыону үөрэтэн хамнас аахсарым, миэхэ, нууччалыы эттэххэ, «приятное с полезным» буолар.

- Карина, бу икки үлэнэнэрэ мунурдаммакка, өссө SMM исписэлиинэ буолабын...

- Оннук. Билигин пандемия кэмгэр аныгылыы сана идэлэр исписэлиистэрэ суолталара үрдээт. Бу маньык онлайн, интэриниэт көмөтүнэн үлэтиир идэлэри сэргиибин. Киһи элбэби сатыыр, хас да сиртэн дохуоттаах буолуохтаах дии саныбын. Бириэмэни сөпкө аттаран, үчүгэйдик былаанныыр буолан, хас да үлэни, дыарыгы дүөрэлээн барытын ситиһэбин. Ол иһин SMM-исписэлиис быһыытынан билигин

ма баһыынна үлэлибин. Дьонно ону-маны кэпсирибин сөбүлүүр буолан, бу эйгэни сэргиибин. SMM- исписэлиис буоларга анаан-минээн анал куурустары ааспытым. Бу эйгэнэн дыарыктаммытым 2 анаар сыл буолла.

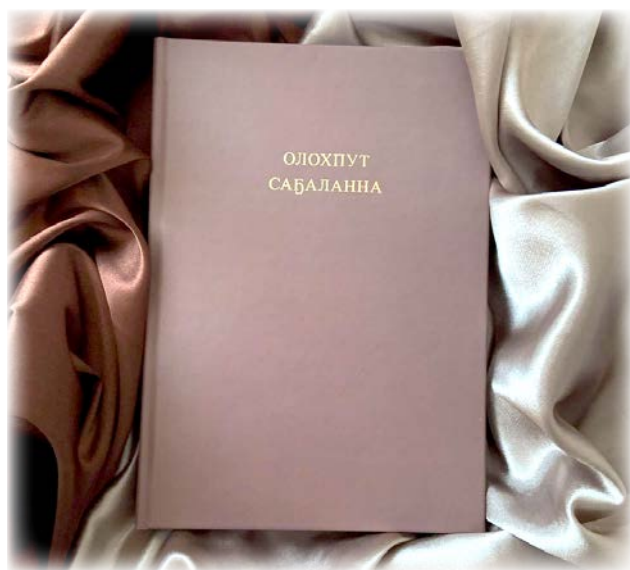
- Оттон күнү былааннааһын, бириэмэни сөптөөхтүк туһаныы туһунан хантан үөрэммикини? Биер күнү хайдах аһарый?

- Оскуолаба сылдьан элбэх дыарыктаах буолан, күн солото суох буолааччыбын. Барытын умнубат гына, суруна сылдьар идэлээх этим. Бу – биер саамай киэн туттар үөрүйэбим буолар. Мин күнүм хайдах ааспытын, туохтан үөрбүппүн, хомойбуппун буолбакка, төттөрүтүн буолуохтаах күнү былааннаан бэлиэтэнэбин. Үүнэр күн хайдах буолуохтаабын, тугу ситиһиэхтээхпин барытын күн иннинэ киһэ олорон эрэ былаанныбын. Күнүм барыта бириэмэнэн суруллар. Күннэ олус элбэх дыалалаах буолааччыбын, ол иһин барыахтаах сирбэр төһө бириэмэнэн тийэрбин кытта сурунааччыбын. Онон пунктуальнай киһибин диэххэ сөп. Бириэмэни сөпкө туһанабын, аттарынабын, төһө кыалларынан 15 да мүнүүтэни сүтэртэ туһугар кыһаллабын.

Күн аайы наһаа элбэби ситиһэргэ кыах баар. Элбэх киһи бириэмэтэ суох аатыран, бабарар дыарыктарынан дыарыктамматтар, сөбүлүүлэрин онорботтор. Киһи баба санаатын, туруоруммут сыалын барытын олоххо киллэриэн, ситиһиэн бабарар буоллабына, кытаатан былааннаа үөрэниэн наада. Миэхэ олохпор былаанныыр үөрүйэбим наһаа көмөлөһөр. Тулалыыр эйгэм барыта кэрэ. Интэриэһим элбэх, эбии туох эрэ туһалаабынан дыарыктаныахпын бабарабын, олорорбун сөбүлээбэппин. Туох эрэ сана баар буоллабына, ылсан онорон иһэбин.

Бэйэм суруналыыс буоларым быһыытынан бу хаачыстыбам көмөлөһөр. Барытын билэн, көрөн, үөрэтэр. Холобур, устуорт көрүнүн талбатабым эбитэ буоллар, кэрэ да буолуу эйгэтигэр сылдыабым этэ. Син биер тугу эрэ булан дыарыктаныам этэ.

Сарсыарда төһөнөн киһи эрдэ турар, оччонон күнэ сааһыланан аттарыллар. Күммүн кэпсири буоллаха, сарсыарда 9 чаастан дыиэбиттэн тахсан барабын, 10-тан туох эрэ сюжет устуохпун сөп, 11-гэ кэлэн монтажтыбын, 12 чаастан биер идэлээхтэрибин дыарыктыбын, 1 чаастан салгыи монтажтыбын, онтон ма баһыынна 1,5-2 чаас SMM быһыытынан үлэлибин, ол кэнниттэн кэлэн сорох дыалаларбын

онгоруохпун сөп, эбэтэр бэйэм дыалаларбынан сылдыһахпун сөп. Кизһэ, баскыһыанньаттан ураты 7-9.30 чааска диэри дыарыктар буолаллар. Онон дыизбин кизһэ хойут булабын.

- «Зумба» үнкүү Саха сиригэр кэнники сылларга кизник билиннэ. Төһө киһи сылдыһарый? Зумбанан дыарыктанарга хааччахтаах дуо?

- Зумба диэн олус үчүгэй, киһиэхэ барытыгар тобоостоох фитнес көрүнэ буолар. Үйэлэригэр үнкүүлээбэтэх да дыон, ыарахан ыйааһыннаахтар да үнкүүлүөхтэрин сөп. Үгүс киһи үнкүү эрэ дии саныыр. Дыинэр, мээһэ үнкүү эрэ буолбатах, манна фитнес вариациялаах. Ол эбэтэр, күүскэ собуус хамсаныы, ол түмүгэр таарыччы ырабын. Ол эрэри зумбага бастакы миэстэбэ үөрүү-көтүү, настырыанньаны көтөбүү, үчүгэй эмоцияны аҕалыы буолар. Дыарыктанааччылар араас сыаллаах кэлэллэр. Холубур, сорохтор сүргэлэрин көтөбөөрү, сорохтор ыраары.

Бытаан да собуустук буоллар, дыон аһыллан эрэр. Бэйэлэригэр бүгүн хаалбакка, араас дыарыктарга бэйэлэрин холонон эрэллэр дии саныыбын. Хайдах баалларынан үөрэр-көтөр, үнкүүлүүр буоллулар. Дыон аан бастаан кэлэригэр «мин хайдах эрэ үнкүүлүүбүн», «бары миигин көрүөхтэрэ» диэн долгуйаллар. Онон кэлин араас саастаах кэрэ анаардар кэлэн, дуоһуя үнкүүлүүлэр. 50-тан тахсыбыт да саастаах дыон тэбис-тэһнэ дыарыктанан бараллар. Зумба өссө биір үчүгэйэ – киһи бэйэтин ноһоруускатын талар. Ол эбэтэр, күүскэ ырыан бағардагына, күүскэ хамсанар, ыарырбаттар буоллагына, арыый чэпчэки собуустук хамсанар.

- Күнү быһа кэлэ-бара, сүүрэ-көтө сылдыартан сылайбаккын дуо?

- Бары итинник дириллэр. Эбиитин, наһаа элбэх энергиялааххын диэччилэр. Дыинэр, оннук буолбатах. Оннооһор нумерологиянан, ол эбэтэр төрөөбүт биризмэбинэн, күммүнэн ааған көрдөххө, төттөрүтүн энергия тийибэт диэн эбит. Кистэлэним диэн былааннааһынна сытар. Ол иһин табыллар. Сороһор өссө сылайан баран хайдах дыарыктанагынын диэн болпууостар киірээччилэр. Киһи күннэһи үлэттэтин биллэн турар, сылайар. Боруобалаан көрөөрүн эрэ, сылайыт да киһи дыарыктаннагына чэпчиір. Бастаан ыарахан, онтон үнкүүлээн, дыарыктанан бардахха, сэниэлэнэ түһэбин.

- Иллэн кэммэр актыыбынай сынньаланы биһирээбэппин. Ол оннугар дыизээр сытарбын, набыллык сериал көрөбүн ордоробун.

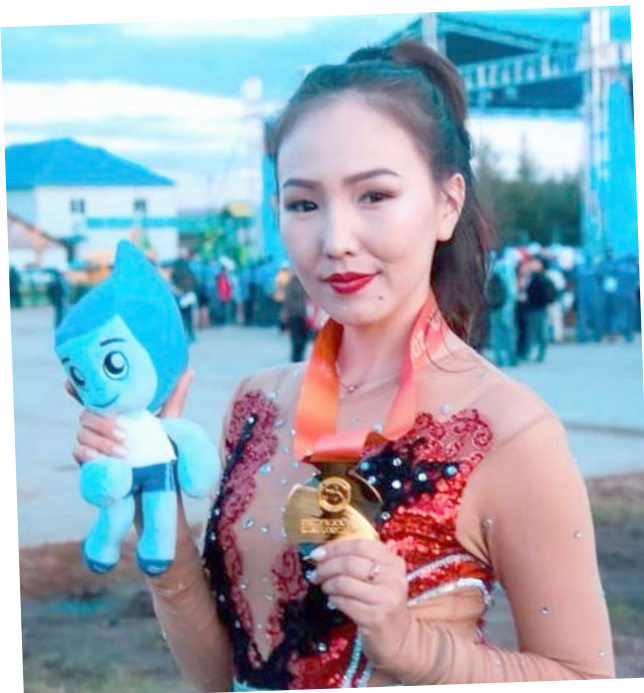
- Сөптөөх аһылыгы төһө тутуһагынын?

- Аһылыктар улахан ирдэбилим суох. Дыизээһи аһылыгы ордоробун. Доруобуяга буортулаах «Фастфуд» аһылыктары, гаастаах утахтары, миньигэһи сии сатаабаппын. Килиэби, күөрчэги эрэ кытта сиибин.

- Ааптарыскай планнырын туһунан сиһилии билиһиннэриэн дуо?

- Бириэмэ аастагынын аайы, киһи биллэн-көрөн, үөрэтэн, уопутуран, табыгастаах ньыманы булан иһэр. Эрдэ эппитим курдук, кыра эрдэхпиттэн наар былаанныыр, бэлиэтэнэр буолан, былааннааһынна табыгастаах ньыманы булбутум. Долбуурбар кэчигирэһэн араас тастаах, кээмэйдээх, илиистээх 20-30 толоруллубут блокнот баар быһыылаах. Эрдэ боростуой блокноттары атыылаһан, бэйэбэр хайдах табыгастаагынын лиһинийэ онорорум. Ол сылдыан арай күнүм, нэдиэлэм сахалыы буоллар диэн баға санаалаах этим. Бу санаам улаатан, кэнгээн, идийэим олоххо киірде.

Планнырхасбиірдии киһиэхэнаада. Сорохдьонтон «Оболонон олоробун, үлэлээбэппин», «Наадата суох», «Мин хас да үлэм суох, биір эрэ үлэлээхпин», «Дыарыгым суох» диэн этилэри истээччибин. Хас биірдии киһи баға санаалаах, сыаллаах, тугу эрэ ситиһиэн, оноруон, атыылаһыан бағарар буоллаға дии. Маны барытын ситиһэргэ, олоххо киллэрэргэ харчы да буолбатах, киһиэхэ бириэмэ наада. Бириэмэни сөпкө туһаннахха, аттарыннахха,

былааннаатахха барыта кыаллар дыаала, харчы да, эбии дохуот да баар буолар. Сороһор эбии дохуоттанарга бириэмэ тийибэт курдук буолар, эмиэ бириэмэбэ кэлэн тохтоон хаалар. Ол иһин бириэмэни сөптөөхтүк туһанарга үөрэниэххэ наада.

Планнырдар бэйэ-бэйэтигэр майгыннаспаттар. Саха сиригэр аан бастакы саха тыллаах планныры таһаардым. Иһинээһитэ барыта сахалыы тылынан сурулла сылдыар. Тылга ыарырбаттар дыонно тыл анныгар тылбаастарын киллэрбитим. Күннүн эрэ буолбакка, ыйгын, сылгын былааннааһын сөп. Маны таһынан харчыны үчүгэйдик туттарга, дохуоту, ороскуоту хонтуруоллуур таблица баар. Итини сэргэ «карта желания», дыарыктанар дыонно кэмнээһин таблицага баар.

Аан бастан атыыга барар иһи дии-дии сакаастаабытым. Онтукам баара, кимнээбэр үчүгэйдик хамагытык ыллылар. Эбии сана коллекция бэчээттэтэн, Саха сиригэр кэлэн, атыыга табыста. Биллэн турар, сана коллекция буолан, бу иннинээһи коллекцияттан уратылаах. Билигин аахсыалаахпыт – икки планныры биір планныр сыанатынан атыылаһар кыахтаахтар. Сиһилии @kariina.semenova инстаграммдар киірэн көрүөхтэрин сөп.

Кыра да буоллар, саха тылын таргыатыыга кылаат киллэрдим диэн эрэнэбин. Киһи күн аайы сахалыы нэдиэлэ күннэрин (чэппиэр, бээтинсэ уо.д.а) көрөр буоллагына, кэпсэтии тылга, олоһор да туттар буолуохтарын сөп дии саныыбын.

- Планнырын «Олохпут сағаланна» диэн интэриэһинэй ааттаах...

- «Сана күннэ» үлэлибин дии. Ол иһин киһи куруук эрдэ турар, элбэх бағайы дыаала күтэр буолан, күнүм олох курдук ааһар. Онуоха сарсыарда буолла да, олохпут сағаланна диэн турабын. Мээһэ эппит тылым кэлин брэнд буолан хаалла. Толкуйдаан да көрдөххө, үчүгэй бағайы тыллар, олохпут салғанар диэн буолбатах, олохпут сағаланна диэн. Хас биірдии күнү сана кыах, олох курдук ылынан олоруохтаахпыт.

- Ханлык эмэ уопсастыбаннай түмсүүгэ бааргын дуо?

- Уопсастыбаннай үлэнэн, хомойуох иһин, билигин дыарыктампаппын. Тылга сыһааннаах түмсүүгэ киіриэм этэ. Саха тылын таргыатар түмсүү баара буоллар, онно үлэлэһиэм этэ диэн баға санаалаахпын. Устудьуоннуур кэммэр устудьуоннар этэрээттиригэр сылдыбытым. Хас сайын аайы дыизэлээбэккэ, практика кэнниттэн тутуу этэрээтигэр хамандыыр быһыытынан үлэлээбитим, ол кэнниттэн ХИФУ улахан ыстаабыгар комиссардаабытым.

- Маастар-кылаас ыытааччыгын дуо? Билигин онлайн-марафон ыыта сылдыар эбикиин...

- Маастар-кылаастары, дыон көрдөстөбүнэ,

ыытааччыбын.

Дыон үгүстүк хайдах барытын ситиһэбитий, былаанныыбытыи диэн ыйытааччы, ол иһин билигин тайм-менеджмент марафон тэрийдим. Онлайн эйгэтигэр инфобородуукта таһаарыахтаахпын диэн бу сыллаагы сыалым этэ. Бизэс күннээх марафон барыта күннэринэн тиэмэлэргэ арахса сылдыар. Ол курдук, былаан наадалаагыттан, хайдах былаанныыртан сағалаан, хайдах сыалы ситиһэргэ билиһиннэрибим. Бу соторутаагыта иккис марафонум бүппүтэ. Өссө онгоруохтаахпын. Дыон олус сэнээрэр. Былаан табыллыбатагына, хайыахха сөбүн, туох сүбэлэр баалларын туһунан лайфхактарбын кэпсиибин. Астыналлар ағай. Барыта 30-ча киһи кыттыыны ылла.

- Иһики өттүгэр туох былааннааххынын?

- Былаан элбэх. Уопсайынан, сыл сағаланыыта хас биірдии ыйга былаан оностубутум. Ааспыт ыйга бэйэ инфобородууксуйатын таһаарыы диэн этэ. Бу ыйга дикциябар, куоласпар үлэлэһиэхтээхпин уонна да итинник кыра-кыраалаан былааннар бааллар. Былааннын төһө чопчу билэбин, оччонон толорорго чэпчэки буолар. Билигин Сардаана Федороваттан үөрэх ыла сылдыабын. Наһаа үчүгэй лайфхактары үөрэтэр.

- Аағааччыларга тугу сүбэлиэн этэй?

- «Саха сатаабатаға – суох» диэн оруннаах этии. Бары наһаа дыобурдаахтар, талааннаахтар, барыны бары сатыыллар. Ону наһаа сэмэйдэриттэн дуу, бэйэлэрин сэнэнэ саныылларыттан дуу, «Ээ, чэ, суох. Ону кыайыам, маны сатыам суоға» дириллэр. Оннук гыныман, эһиги сатыгыт, эһиги талааннааххыт. Талааммыт суох диір буоллаххытына, чочуйан биэрин, үлэлэһин. Киһиттэн үчүгэй тыллары иһиттэһинэ, мотивацияланар, санаата үрдүүр. Онон тулапыр эйгэтигэр үчүгэйи эрэ бағарын. Маны таһынан былаанныыр миэхэ табыллыбат, барытын өйбөр тутабын диір дыонно, бу үчүгэй эрэри, киһи манна эрэ болғомтотун уураар, манан төлөпүөн курдук өйө туолан хаалар дии саныыбын. Туох барыта бэйэтэ миэстэлээх, атыны толкуйдуур гына, тугу эрэ онгоруохтаахпын диэн эбээһинэһи блокнокка сурунан биэрин диэн сүбэлиибим. Былаанныыр киһиэхэ барытыгар наада. Саамай киһиэхэ күндү – бириэмэ. Онон сөпкө туһанаахха. Былаанныы, бириэмэни билэр, өйдүүр киһи хойуутаабат. Араас көрсүһүлэргэ уо.д.а. этиллибит миэстэбэ анаммыт бириэмэбэ кэлэр дыону олус сөбө көрөбүн. Төһө бағарар дыаланы ситэр, ханнык бағарар эйгэбэ бэйэтин сайыннарыан сөп. Былаанныыр дыиссипилиинэлээх. Оннук киһи барытын хаачыстыбалаахтык онгорор.

- Карина, истин кэпсээнин, сүбэн иһин махтал! Ыра санааларын барыта туоллуннар, үрдүктэн-үрдүк ситиһиілэри бағарабыт!

Чакыр ыччата көхтөөхтүк субуотунньуктуур

Өрөбүл күннэргэ Чакыр нэһилиэтин ыччаттара көхтөөх субуотунньукта табыстылар. Бочуоттаах сынньаланна олорор Василий уонна Ирина Сидоровтар дыиз кэргэттиригэр көмөлөһөн, үс тыраахтарынан состоруллубут оттук маһы кыра гына хайытан биэрдилэр.

“Субуотунньукпут олус көхтөөхтүк ааһан эрэр. Мэлдьи күүс-көмө буолар ыччаттарбыт – Аитал Макаров, Константин Миронов, Сидор Григорьев, Савелий Елисеев, Егор Михайлов, Афанасий Павлов уонна кыргыттар, уопсайа ахсыа буолан, нэһилиэкпит кырдыабастарыгар көмөлөһөр сыаллаах үлэлээбит. Дьоммут үөрүүлэрэ улахан, уолаттарбыт мас хайытар кэмнэригэр биһиги аспытын астаан, уруккуллу аһағас халлаанга чэй тэрийдибит. Инникитин да манлык хамсааһыннары тэрийиэхпит, атын нэһилиэк ыччаттара эмиэ манлык үтүө дыалаларга ылсыахтара диэн эрэнэбит”, - диэн Чакыр нэһилиэтин дыаһалтатын ыччаты кытары үлэбэ исписэлиһэ Нинель Миронова кэпсир.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Хатылы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообун, ССРС култууратын туйгурун, улуустаабы бибилэтиэкэлэр ситимнэрин бэтэрээнин, күндү **Мария Петровна Иустиньяны** "Гражданский килбиз" анал бэлиээнэн наһараадаламмыккын, итиитик-истинник эбэрдэлиибит! Баһарабыт чэгиэн доруобуйаны, дыз кэргэнгэр этэнгэ буолууну! Үөрүү-көтүү үктэллэн, дыол-сору аргыстан!

Улуустаабы кииннэммит бибилэтиэкэ ситимин кэлэктиибэ.

Махтанабыт

Чақыр нэһилиэгин "Дабай" ыччат түмсүүтүн ыччаттара, лидер Нинель Миронова көбүлээһининэн, биһиги ыалга отук маспытын хайыттылар. Уолаттарга – Сидор Григорьевка, Гоша Михайловка, Алеша Павловка, Айтал Макаровка, Костя Мионовка, Савелий Елисеевка уонна кыргыттарга барҕа махталбытын тирдэбит. Ыччаттарга түмсүүнү, ситиһини, доруобуйаны, дыолу баһарабыт.

Махталы кытта Ирина, Василий Сидоровтар.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Александр Романович Саввин аатыгар РФ федеральной миграционной сулуусуа управлениетын Саха Өрөспүүбүлүкэтин Чурапчы улуусууга территориальной тэрилтэтинэн 15.07.2014с. бэриллэбит 9814 552241 №-дээх пааспар сүппүтүнэн, дыһы суобунан аабыллар.

Чыаппараттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтообо, РСФСР үтүөлээх учуутала, РСФСР норуот үөрэбириитин туйгуна, "Азия оҕолоро" пуонда стипендиата, "Учууталлар учууталлара" бэлиэ, "Үлэбэ үтүөлэрин иһин" мэтээл хаһаайына, Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообо, күндү ийэбит, эбэбит, эдьийбит

БОРИСОВА Анна Александровна

бу дыыл кулун тутар 11 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан 85 сааһыгар олохтон туораабытын бары аймахтарыгар, үөлээннээхтэригэр, үөрэнээччилэригэр, кэллиэгэлэригэр, билэр дьонугар диригинник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Ииппит кыһа Саргылаана, кини дыз кэргэнэ, кийитэ Октябрина, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, Протодьяконовтар.

Кутурбаннын тирдэллэр:

- РСФСР үтүөлээх учуутала, РСФСР норуот үөрэбириитин туйгуна, "Учууталлар учууталлара" бэлиэ хаһаайына, Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообо, СӨ үөрэбириитин Бочуоттаах бэтэрээнэ, Аҕа дойдуга сэрпитин кыттылааҕа Г. Д. Протодьяконов балта Борисова Анна Александровна 85 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, чугас дьонугар, аймахтарыгар улуус дьаһалтата, улуус дьокутааттарын Сэбиэтэ, бэтэрээннэрин Сэбиэтэ.

- РСФСР үтүөлээх учуутала, "Учууталлар учууталлара", Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообо Борисова Анна Александровна ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, биригэ үлэлээбит үөлээннээхтэригэр, чугас аймахтарыгар улуустаабы Үөрэх салалтата, идэлээх сойуустарын кэммитэ.

- Ытыктыыр учууталлара, кэллиэгэлэрэ, дьүөгэтэ, Чурапчы орто оскуолатын бастагы выпуһун киэн туттар үөрэнээччитэ, РСФСР үтүөлээх учуутала, РСФСР норуот үөрэбириитин туйгуна, "Учууталлар учууталлара" бэлиэ хаһаайына, Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообо Борисова Анна Александровна олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Чурапчы орто оскуолатын 1-кы выпуһун үөрэнээччитэ, кэллиэгэтэ, дьүөгэтэ Дария Петровна Кладкина.

- С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын бастагы выпуһун киэн туттар үөрэнээччитэ, РСФСР үтүөлээх учуутала, "Саха сириг патриота" бырагыраама ааптара, "Учууталлар учууталлара", ытыктыыр салайааччылар, оскуолаба завуһунан үлэлээбит ытыктыыр кэллиэгэлэрэ, учууталлара Борисова Анна Александровна олохтон туораабытынан, ииппит кыһыгар Саргылана Дмитриевнаба, кини дыз кэргэннэрэ, кийиитигэр Октябрина Николаевнаба, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, Протодьяконовтарга, бары аймахтарыгар дьүөгэтэ, кэллиэгэтэ Е.М. Дьяковская, кини дыз кэргэнэ, үөрэнээччитэ, кэллиэгэтэ Т.К. Матвеева, Матвеевтар, Даниловтар.

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)

РАСПОРЯЖЕНИЕ № 275

с. Чурапча от 11 марта 2021г.

Об организации внеочередной проверки знаний по охране труда в связи со вступлением в силу новых Правил по охране труда

В связи со вступлением в силу с 1 января 2021 года новых правил по охране труда устанавливающих государственные нормативные требования охраны труда по видам экономической деятельности, в рамках наделенных Законом Республики Саха (Якутия) от 8 декабря 2005 года 294-З № 595-III отдельных государственных полномочий в области охраны труда, распоряжаюсь:

1. Рекомендовать руководителям организаций и предприятий, осуществляющих свою деятельность на территории МО «Чурапчинский улус (район)» независимо от форм собственности и вида экономической деятельности:

1.1 Организовать внеочередную проверку знаний требований охраны труда работников и актуализировать комплект документов, в которых

есть требования охраны труда в соответствии со спецификой своей деятельности (инструкции по охране труда, программы обучения по охране труда работников, информационные материалы и др.) в соответствии с постановлением Минтруда России и Минобразования России от 13 января 2003 года № 1/29.

2. Главному специалисту по охране труда МО «Чурапчинский улус (район)» (У.И. Туласынов):

2.1 Организовать разъяснительную работу среди предприятий и организаций, расположенных на территории муниципального образования и координировать работу по проведению внеочередной проверки знаний требований охраны труда работников по соответствующим видам работ.

2.2 Подготовить и направить информацию о проведенной работе в Минтруд РС(Я) в срок до 1 апреля 2021 года.

3. Настоящее распоряжение вступает в силу со дня его подписания.

4. Контроль исполнения настоящего распоряжения возлагаю на себя.

А.А. Ноговицын,
первый заместитель главы МО.

--- ЭТО -- ВАЖНО ---

С 1 января 2021 года вступили в силу новые Правила по охране труда

Устанавливающие государственные нормативные требования охраны труда по видам экономической деятельности.

В связи с введением новых правил охраны труда, работодатель обязан организовать внеочередную проверку знаний работников и актуализировать комплект документов, в которых есть требования охраны труда в соответствии со спецификой своей деятельности (инструкции по охране труда, программы обучения по охране труда работников, информационные материалы, которые используются в целях информирования работников об условиях и охране труда на рабочих местах и о риске повреждения здоровья и др.).

Порядок обучения по охране труда и проверки знаний требований охраны труда работников организаций утвержден постановлением Минтруда России и Минобразования России от 13.01.2003 г. № 1/29.

Проверку проводят непосредственно руководители работ в объеме знаний требований правил и инструкций по охране труда, а при необходимости – в объеме знаний дополнительных специальных требований безопасности и охраны труда. При этом члены комиссии, которые проводят внеочередную проверку знаний новых правил охраны труда, сами должны ее пройти в организациях, осуществляющих функции по проведению обучения работодателей и работников вопросам охраны труда.

Алгоритм действий работодателя при изменении требований охраны труда

1. При вступлении в силу новых правил по охране труда или изменениях требований охраны труда, пересмотрите локальные акты по охране труда: инструкции, программы обучения, программы проведения инструктажей и другие. В этих документах отразите новые требования. Для этого можно внести изменения в уже действующие акты или утвердить новые.

2. Направьте руководителей, специалистов по охране труда (ответственных лиц по охране труда) и членов комиссии по проверке знаний требований охраны труда в обучающую организацию.

3. Определите работников, которым необходимо пройти внеочередную проверку знаний. Список лиц, которые должны пройти данную проверку, утверждается локальным актом организации.

4. Внеплановый инструктаж проводит непосредственный руководитель работ с теми работниками, которых коснулись изменения законодательства. Инструктаж можно провести индивидуально с каждым работником или с группой работников одной профессии или должности. После инструктажа инструктирующий проводит устную проверку приобретенных работником знаний и навыков безопасных

приемов работы (п. 2.1.3 Порядка обучения от 13 января 2003 г. № 1/29). По окончании внепланового инструктажа в журнал регистрации инструктажа внесите:

- дату его проведения;
- запись о проведении инструктажа с обязательными подписями инструктируемого и инструктирующего;
- сведения о причине проведения инструктажа.

Внеплановый инструктаж можно заменить на целевое специальное обучение и проверку знаний требований охраны труда.

5. Обучите работников по графику, утвержденному локальным актом организации.

6. Проведите внеочередную проверку знаний требований охраны труда работников, чья трудовая функция непосредственно связана с требованиями, указанными в изменившихся нормативных правовых актах. Проверьте знания новых нормативных правовых актов (пункт 3.3 Порядка обучения от 13 января 2003 г. № 1/29). Порядок внеочередной проверки знаний требований при введении новых или внесении изменений и дополнений в действующие нормативные правовые акты, а также перечень лиц, которые должны пройти данную проверку, определяют локальным актом организации.

Если работник не прошел проверку знаний требований охраны труда, он обязан пройти повторную проверку знаний не позднее одного месяца (п. 3.8 Порядка обучения от 13 января 2003 г. № 1/29).

Сотрудников, которые не прошли в установленном порядке обучение и проверку знаний, работодатель отстраняет от работы, работники могут приступить к работе только после прохождения проверки знаний (ст.76 и 212 ТК РФ).

7. Оформите все необходимые локальные документы согласно Порядку обучения (удостоверение, протокол проверки знаний и журнал регистрации инструктажей по охране труда на рабочем месте).

8. Напоминаем, что срок обучения по охране труда и проверки знаний требований охраны труда руководителей организаций, работодателей - индивидуальных предпринимателей; руководителей технического и производственного профиля и их заместителей; специалистов организаций, в должностные обязанности которых не входят функции, связанные с организацией, руководством и проведением работ на рабочих местах и в производственных подразделениях продлен до 1 марта 2021 г. (постановление Правительства Российской Федерации №109 от 04.02.2021 г. «О внесении изменений в постановление Правительства Российской Федерации от 3 апреля 2020 г. №440»).

Уйгулан ТУЛАСЫНОВ,
главный специалист по охране труда
Администрации МО «Чурапчинский улус»
(район).

Ген. дирижёр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
Хылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА.**
Хылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Тыа хаһаайыстыбата, экзнимикс отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Эппиэттир сэкирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Кэрэспэтиэннэр - **С.А. ЖЕНДИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА.**
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээттэчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ
Бырабытталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин
"Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийтэ.
677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124
каб. тел/факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabecheat@mail.ru.
Российской Федерация Россиядаар
СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр
регистрацияламмыт нүмэрэ - **ПН №ТУ14-00559.**

Эрдээксийэ аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс уул., 26 "а".
Төһөпүүннэрбит: эрдээктэр
- 41-332, отделлар - 41-265, 41-
358. E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, instagram: @
sanaoloh

Бэчээкэ сакаас: №18 (11771)

Кээмэй: 1,5 бэч. лист

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сүрүгэр этилэр сана редакция
позициятыгар маайы сеп түбүгэр
букубатас. Сүрүккэ ыйыллар чаччылар
кырдьыктаахтарыгар этилэтиһини ааптар
түс бэчээтэ сүрүг.

Хаһыат бэчээкэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээкэ бэрилиинэ: 16 ч 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийтэтигэр 15.03.2021 с. офсетка бэчээттэннэ.
Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: ПИ964. Хаһыат надизлэбэ икитэ: оптуорунньука уонна бээтинсэбэ таһар.